

ימי תשועה, שכבה בוגרת שיעור 3 – סמל המדינה מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

ב"ה

סמל המדינה

ימי תשועה

שכבה בוגרת

רציונאל

הסמל של מדינת ישראל הוא מנורת שבעת הקנים ובצדה שני ענפי זית. הסמל דומה למראה שראה הנביא זכריה בנבואתו (פרק ד', ב'-ז') - מנורת זהב שמעליה גולה, לצדה שני עצי זית, ומסיק השמן נעשה מעצמו.

האברבאנל בפירושו מסביר:

"והמנורה הזאת שראה, אין ספק אצלי, שהייתה מִשָּׁל לאומה, שעם היותה עתה העם ההולכים בחושך' הנה לעתיד לבוא גאולתה תהיה מנורה מאירה אל עבר פניה. ומפני עושרה ומעלתה אמר, שראה אותה זהב... ואמר עוד שראה אותה כולה, להגיד שלא תהיה האומה אז כאשר היה בבית שני, שעלו שמה שנים מהשבטים בלבד וגם אלה לא בשלמותם. ולעתיד לבוא ראה המנורה כולה, לפי שיתקבצו השבטים כולם שמה ולא יישאר אחד מהם בגלות... עוד ראה, גולה על ראשה, וגולה היא העטרה שנקראת כן מפני שהיא על הראש מגולה לכל והעניין, בזה שהאומה בבית שני לא הייתה עטרה על ראשה לפי שתמיד הייתה נכנעת למלכי האומות הנכרים המושלים בה, פעם לפרס ופעם ליוון, פעם לרומי. אמנם בזמן התשועה תהיה הגולה והכותרת על ראשה, כי לא תהיה נכנעת לשום אומה אך שאר האומות יהיו נכנעות אליה וכבר נרמז לו..."

במהלך השיעור התלמידים יחוו תהליך של בחירת סמל על ידי בירור משמעותו, וירחיבו על משמעות הסמל של מדינת ישראל בעזרת לימוד נבואת זכריה.

המטרות:

- התלמידים יבינו כי לסמל המדינה יש משמעויות רבות.
- התלמידים ירכשו כבוד לסמל המדינה.

ההכנות הנדרשות:

- יש להכין דף עיתון ולהדביק בתוכו את דף המודעה (נספח 1).
- יש לצלם את כרטיסי מאגר הסמלים (נספח 2) כמספר התלמידים.
- העשרה: יש להכין או לצלם בהגדלה את שלושת הסמלים הזוכים (נספח 3).
- יש להכין או לצלם בהגדלה את סמל המדינה (נספח 4).
- יש להכין או לצלם בהגדלה את מנורת הזהב (נספח 5).

מבנה השיעור:

- פתיחה: דרוש סמל למדינה (מליאה)
- שלב א': שלושת הגדולים (עבודה יחידנית + מליאה)
- שלב ב': מנורה וענפי זית (מליאה)

ימי תשועה, שכבה בוגרת
שיעור 3 – סמל המדינה
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

ב"ה

- סיכום: "לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוחי אמר ה'" (מליאה)

מהלך השיעור:

פתיחה: דרוש סמל למדינה (מליאה)

- נספר כי בשיעור הזה נצמד ב"מנהרת הזמן" ונחזור כ- 60 שנה אחורה.

המקום: ארץ ישראל

הזמן: מיד אחרי הכרזת המדינה

הדמויות: אזרחי מדינת ישראל, חברי ועדת הסמל והדגל, וחברי הממשלה הזמנית

רקע כללי:

בתקופה ההיא פעלה במדינת ישראל 'מועצת המדינה הזמנית' (עד פברואר 1949), שהחליטה על הקמת 'ועדת הסמל והדגל'. תפקיד הוועדה היה לבחור דגל וסמל למדינת ישראל ולהביאם לאישור הממשלה הזמנית. בישיבה הראשונה על סמל המדינה דנו בשאלה מה יכלול הסמל.

- נבקש מהתלמידים להתייחס לשאלה ולהציע רעיונות (תשובות אפשריות: מנורה, אריה, לוחות הברית, מגן דוד).

- נשאל: מה לדעתכם מסמל כל אחד מהרעיונות שהועלו? (תשובות אפשריות: מנורה - אור לגויים, אריה - כוח וגבורה, לוחות הברית - שמירת התורה, מגן דוד - ייחוד עם ישראל וכו')

נספר כי הייתה הסכמה בין חברי הוועדה שהסמל יכלול מנורה, אך היו מחלוקות לגבי עיטורים נוספים. היו שהציעו שבעה כוכבים, והיו שהציעו כפות תמרים ושופרות. מאחר שלא הצליחו להכריע בנושא הובאו בפני מועצת המדינה הזמנית שתי הצעות, אולם הממשלה הזמנית לא אישרה את ההצעות והטילה על הוועדה להמשיך בעבודתה ולהביא הצעה נוספת.

- נדגיש בפני התלמידים כי הוועדה כבר ניסתה להכריע בנושא ולא הצליחה, ונבקש מהם להציע לוועדה רעיונות כיצד יוכלו להמשיך במשימה. נשמע את תשובות התלמידים.
- נספר כי הוועדה החליטה לפרסם מודעה בעיתונות שבה יתבקשו אזרחי המדינה להציע הצעות לסמל המדינה.
- נציג בפני התלמידים את דף העיתון ונקרא מתוכו את תוכן המודעה (נספח 1).

ימי תשועה, שכבה בוגרת
שיעור 3 – סמל המדינה
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

ב"ה

מדינת ישראל הממשלה הזמנית

הזמנה

מתבקשות הצעות לסמל המדינה על פי הנתונים האלה:
הצבעים - תכלת ולבן וכל צבע נוסף, לפי טעמו של הצייר.
בגוף הסמל - מנורה בעלת שבעה קנים ושבעה כוכבים (בני שישה קצוות).

תתקבל לעיון גם כל הצע אחרת, או רעיון אחר.
אין הממשלה מתחייבת לקבל כל הצעה שהיא מן המוגשות.

את ההצעות יש למסור במעטפה סגורה ולרשום עליה:
מזכירות הממשלה הזמנית, ועדת הסמלים.

המועד האחרון להגשת הצעות הוא יום ב', ז' בסיוון תש"ח (14 ביוני 1948), שעה 12.00 בצהריים, לפי שעון ישראל.

(רשומות, מועצת המדינה הזמנית)

- נספר לתלמידים כי אזרחים רבים נענו לבקשה והתקבלו הצעות רבות (בהן הצעה של תלמיד כיתה ו'). מרבית ההצעות כללו את המנורה.

שלב א': שלושת הגדולים... (עבודה יחידנית + מליאה)

- נחלק לכל תלמיד את מאגר ההצעות לסמל (נספח 2).
- נסביר כי כעת חילקנו לכל תלמיד מאגר סמלים מתוך ההצעות שהוגשו. על כל תלמיד להתבונן במאגר הסמלים שקיבל ולבחור בסמל אחד שלדעתו הוא המתאים ביותר להיבחר לסמל המדינה (במקרה שכמה תלמידים בחרו באותו סמל הם יוכלו להמשיך לפעול יחד).
- תלמידים אחדים יספרו באיזה סמל בחרו ומה היו הסיבות לבחירה.
- נרחיב את הדיון בנושא (משמעות הפריטים השונים שבסמל, משמעות הגודל, משמעות הצבע, משמעות הכתוב).
- נסביר לתלמידים כי מיד נערוך הצבעה לבחירת הסמל, ולצורך כך על כל תלמיד לשכנע תלמידים אחרים לבחור בסמל שהוא בחר.
- נבקש מהתלמידים להסתובב בכיתה ולנסות לשכנע זה את זה. כעבור מספר דקות נבקש שכל תלמיד יצמיד ללוח את הסמל שהציע לבחירה ויחזור למקומו.
- נמספר את כל הסמלים המוצגים על הלוח ונערוך הצבעה בכיתה (לתלמיד אין אפשרות לבחור בסמל שהוא עצמו הציע לבחירה).

העשרה:

ימי תשועה, שכבה בוגרת
שיעור 3 – סמל המדינה
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

ב"ה

- נספר כי הוועדה בחרה בשלוש הצעות מבין כל ההצעות שהוגשו:
 - הצעה הכוללת מנורה עם שבעה כוכבים.
 - הצעה הכוללת מנורה על רקע מגן דוד ושבעה כוכבים, כשלצדם אריה וצבי.
 - הצעה הכוללת מנורה ולצדה עלי זית.
- נספר כי לא הצלחנו לזהות איזה מהסמלים הם השלושה שנבחרו משום שיש הרבה סמלים העונים להגדרות אלו.

שלב ב': מנורה וענפי זית (מליאה)

נספר כי מבין שלוש ההצעות בחרה הוועדה את ההצעה שכללה מנורה ולצדה עלי זית. הוועדה החליטה להוסיף את הכיתוב "ישראל" תחת המנורה, והביאה את ההצעה לאישור בפני מועצת המדינה הזמנית. ההצעה אושרה בתאריך י"א בשבט תש"ט.

- נתלה את סמל המדינה (נספח 3) על הלוח. ונדון במשמעות הסמל:
 - ענפי הזית
 - ✓ הזית הוא עץ נמוך שגדל במשך שנים רבות.
 - ✓ הזית מסמל עם צנוע שחי שנים רבות ומסמל את הקשר לאדמה.
 - ✓ השמן אינו מתערבב עם נוזלים אחרים - כך ישראל אינם מתערבבים באומות.
 - ✓ שני ענפי זית הם סמל לשתי הנהגות. הנהגה מדינית - מלך, והנהגה רוחנית - כוהן גדול.
 - מנורה
 - ✓ כמיהה לעבודת בית המקדש.
 - ✓ עם ישראל הוא אור לגויים.
 - ✓ מסמלת את חכמת התורה.
 - ✓ המנורה שעל שער טיטוס, שהייתה סמל להשפלת היהודים, חוזרת ומייצגת את הריבונות היהודית ואת הגאולה בארץ ישראל.

סיום: "לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוחי אמר ה'" (מליאה)

- נספר כי הנביא זכריה (פרק ד', ב'ז') ראה בנבואתו מראה הדומה לסמל שנבחר. מאחר שהמראה לא היה ברור לו, הוא שאל את מלאך ה' על פשרו. תשובת המלאך תוסיף לנו קומה בהבנת משמעות הסמל.
- נסביר שתחילה נקרא את תיאור המראה שראה זכריה.
- נקריא את המילים: "וְאָמַר רֵאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב בֵּלָהּ", ונתלה על הלוח את ציור מנורת הזהב (נספח 4).
- נזמין תלמיד להשלים את הציור על פי המשך הפסוקים.
- נקריא את המשך הפסוקים בשלבים:

ימי תשועה, שכבה בוגרת
שיעור 3 – סמל המדינה
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

ב"ה

- וגִּלָּה (ספל עגול) על ראשָה
- וְשִׁבְעָה גִּרְתֶּיהָ (בזיכיון) עֲלֶיהָ
- שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת (צינורות) לְגִרְתָּהּ עַל רֹאשָׁהּ
- פירוש: לכל נר ונר באים שבעה צינורות קטנים מן הגולה, ודרכם ניצוק ונמשך השמן.
- וּשְׁנַיִם זֵיתִים עֲלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגִּלָּה וְאֶחָד עַל שְׂמאלָהּ
- נסביר כי על פי הפרשנים, הזיתים היו נחבטים מאליהם לתוך הגולה ומהגולה אל הצינורות ומהצינורות אל הנרות.
- נשאל: מה מפליא במראה זה? (תשובה: שהזיתים נמסקים מאליהם, ושהשמן בא אל הנרות מאליו).
- נמשיך ונקריא את הפסוקים: "וַאֲעַן וַאֲמַר אֶל הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר בִּי לֵאמֹר: "מָה אֵלֶּה אֲדֹנָי?" וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי: "הֲלוֹא נִדְעָתָּ מָה הִמָּה אֵלֶּה". וַאֲמַר: "לֹא אֲדֹנָי". וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר: "זֶה דָּבָר ה' אֵל זָרְבָבֶל לֵאמֹר - לֹא בָחִיל וְלֹא בָכַח בִּי אִם בְּרוּחִי אֶמַר ה' צְבָאוֹת".
- נבקש מהתלמידים לבאר את תשובת המלך (תשובה: הגאולה לא תהיה על ידי כוח גשמי אלא על ידי כוח רוחני [רוח ה']).
- נשאל: מה הקשר בין המשפט "לֹא בָחִיל וְלֹא בָכַח בִּי אִם בְּרוּחִי אֶמַר ה' צְבָאוֹת" לבין סמל המדינה? נשמע את התשובות השונות.
- נרחיב בנושא ונסביר כי עם ישראל אינו מתקיים בזכות הכוח הגשמי ואינו תלוי בו. גם הקמתה של מדינת ישראל וקיומה אינם בזכות כוח או חוזק חומרי אלא בזכות רוח ה' ובזכות הבטחתו: "אֲנִי ה' קְרָאתִיךָ בְּצֶדֶק וְאַחֲזַק בְּיָדְךָ וְאַצְרִיךָ וְאַתֶּנֶּךָ לְבְרִית עִם לְאוֹר גּוֹיִם" (ישעיהו מ"ב, ו').

מדינת ישראל
הממשלה הזמנית

הזמנה

מתבקשות הצעות לסמל המדינה על-פי הנתונים האלה:
הצבעים - תכלת ולבן וכל צבע נוסף, לפי טעמו של הצייר.
בגוף הסמל - מנורה בעלת שבעה קנים ושבעה כוכבים
(בני שישה קצוות).

תתקבל לעיון גם כל הצעה אחרת, או רעיון אחר.
אין הממשלה מתחייבת לקבל כל הצעה שהיא מן המוגשות.

את ההצעות יש למסור במעטפה סגורה ולרשום עליה:
מזכירות הממשלה הזמנית, ועדת הסמלים.

המועד האחרון להגשת הצעות הוא יום ב', ז' לסיוון תש"ח
(14 ביוני 1948), שעה 12.00 בצהרים, לפי שעון ישראל.

(רשומות, מועצת המדינה הזמנית)

